

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Työttömien Keskusjärjestö kiittää lausuntopyynnöstä,

Esityksessä ”ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, yleistukilaki. Yleistuki olisi työttömyyden aikaisen perustoimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki. Yleistukea maksettaisiin työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi.

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea koskeva lainsäädäntö.

-Yleistukea maksettaisiin työttömälle työnhakijalle, jolla ei olisi oikeutta ansiopäivärahaan tai joka olisi jo saanut enimmäisajan ansiopäivärahaa. Lisäksi yleistuen saaminen edellyttäisi taloudellisen tuen tarvetta eli yleistuki olisi tarveharkintainen työttömän työnhakijan etuus.

-Yleistuen täysimääräinen määrä olisi työttömyysturvalaissa säädetyn ansiopäivärahan perusosan suuruinen.

-Jos yleistuen hakijalla ei olisi peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillista valmiuksia antavaa koulutusta, yleistukea maksettaisiin 21 viikon odotusajan jälkeen. Tilanne on sama kuin nykyisessä työmarkkinatuen soveltamisessa.

-Yleistuki maksettaisiin osittaisena henkilölle, joka asui vanhempiensa taloudessa eikä olisi täyttänyt työttömyysturvalaissa tarkoitettua työssäoloehtoaa. Yleistuki on 35 prosenttia 15 –17 §:n mukaisesti lasketusta yleistuesta, jos työnhakija asuu vanhempiensa taloudessa eikä hän ole täyttänyt työttömyysturvalaissa tarkoitettua työssäoloehtoaa.

-Tarveharkinta nousee nykyisen työmarkkinatuen 1700 eurosta 2500 euroon, jolloin tarveharkinnan ylittäviltä tuloilta maksettaisiin yleistuki 50 prosenttisena. Peruspäivärahassa ei ole tätä tarveharkintaa.

-Työttömyyden perusteella yleistukea saavaa henkilöä koskisivat pääosin samat etuuden saamisen yleiset työvoimapolitiittiset edellytykset, työllistymisen edistämiseen liittyvät palvelut ja työttömyysturvalain mukaiset seuraamukset kuin ansiopäivärahan saajaa työttömyysturvalain perusteella.

-Työvoimaviranomaisen palveluprosessiin kuuluvien työnhakukeskustelujen järjestämistapaa ja sisältöä muutettaisiin yleistuen saajan työttömyyden pitkittyessä.

-Yleistuki rahoitettaisiin valtion varoista ja yleistuen saajan kotikunnan rahoitusosuudella. Yleistukea rahoitettaisiin myös työttömyyskassoihin kuulumattomien palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun tuotoilla siltä osin kuin kyse olisi työttömyysturvalaissa tarkoitetun työssäoloehdon täyttäneille henkilöille maksettavasta yleistuesta.

Työttömien Keskusjärjestö ei kannata esitystä

Ajatus yksinkertaisesta yleistuesta on hyvä, mutta Työttömien Keskusjärjestö ei kannata tätä esitystä. Käytännössä ansioihin perustuva peruspäiväraha lakkautetaan ja yhdistetään nykyiseen työmarkkinatukeen, jonka ehtoja kiristetään aiemmasta. Työttömät tarvitsevat riittävän sosiaaliturvan. Valitettavasti nykyinen perusturva (työmarkkinatuki ja asumistuki) ja uusi työmarkkinatuen suuruinen yleistuki ovat monille riittämättömiä. Ruoka-avun tarve on kasvanut, ja jopa asunnottomuus lähtenyt nousuun hallituksen sosiaaliturvakiristysten vuoksi. Kaikkien aiempien sosiaaliturvan kiristysten vaikutuksista ei ole edes vielä tiedossa. Selvää on, että toimeentulotuen tarve ja käyttö tulee lisääntymään, kun ensisijaisen perusturvan rooli vähenee.

Työttömien Keskusjärjestö muistuttaa, että nykyinen peruspäiväraha peritään työntekijöiden palkasta. Yleistuki johtaa palkansaajien entistä suurempaan eriarvoistumiseen. Ne palkansaajat, jotka eivät kuulu kassaan, saavat entistä heikompaa työttömyysturvaa ja silti rahoittavat palkoistaan kassoihin kuuluville palkansaajille ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Myös ne palkansaajat, jotka eivät saa riittävän pitkiä työsuhteita täyttääkseen työssäoloehto putoavat alemmalle yleistuelle (tämä on ongelma jo nykyisessä peruspäivärahassa). Hallituksen on viestittävä aktiivisesti kassaan kuulumisen merkityksestä, jotta kaikki palkansaajat hakeutuvat ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin. Palkkakuitteihin voisi esimerkiksi aina merkitä tiedon tästä.

Työttömien Keskusjärjestön mielestä perusturvan tai yleistuen tulee olla riittävä ja yksinkertainen. Tällöin työttömän tarvitse tukeutua moniin eri etuuksiin tullakseen toimeen. Hallituksen leikkaukset sosiaaliturvaan ovat johtaneet tilanteeseen, jossa yhä useampi työtön joutuu turvautumaan byrokraattiseen toimeentulotukeen, asumistuen ja työttömyysturvan lisäksi. Etenkin työttömät yksinhuoltajat ovat huomattavasti heikommassa tilanteessa kuin aiemmin, koska toimeentulotukikaan ei riitä kompensoimaan esimerkiksi lapsikorotusten poistamista. Tätä tilannetta havainnollistaa Mikkilän, Ollonqvistin ja Tervolan työpäpaperi 18/2025, Perusturvan riittävyys 2023-2025. Toimeentulotuen kanssa työmarkkinatukea ja asumistukea saavien yksinhuoltajien tulot ovat laskeneet 14 %. Vain työmarkkinatuen ja asumistuen varassa olevien työttömien yhden lapsen

perheiden tulot ovat pudonneet jopa 28 % (ilman lapsia yksinasuvien työttömien vastaava tulotaso on heikentynyt 26 %).

Hallituksen esityksessä todetaan ”Työmarkkinatukea saavilla etuuden arvioidaan pienentyvän 4216 henkilöllä ja kasvavan 2689 henkilöllä. 981 peruspäivärahaa saavalla etuuden arvioidaan pienentyvän. Yhteensä noin 5000 työttömällä etuus pienentyy ja keskimäärin etuus pienenee 1166 euroa vuositasolla. Vastaavasti arviolta 2662 henkilöllä työttömyysetuus kasvaa ja keskimääräisen etuuden kasvun arvioidaan olevan 617 euroa vuodessa. Työttömyysetuuden pienentymiset kohdistuvat henkilöihin, joilla on muita tuloja.” Etuuden parantuminen osalla selittynee sillä, että vanhempien huomioitavat tulot nousevat 1700 eurosta 2500 euroon, mikä on parannus aikaisempaan tilanteeseen suhteessa edeltävään työmarkkinatukeen. Peruspäivärahan poistaminen kuitenkin nostaa käytännössä toimeentulotuen tarvetta.

Hallituskauden aikana työttömyys ja etenkin pitkäaikaistyöttömyys ovat kasvaneet merkittävästi, ylittäen jo korona-ajan poikkeusluvut (www.tem.fi/tilastokatsaus). Suomalaisittain heikko suhdannetilanne ei selitä tätä työttömyyden nousua. Myös Hallituksen leikkauksilla on tähän vaikutusta. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste on ollut poikkeuksellisen alhaalla n. 7 %. Sosiaaliturvan leikkauksilla ei näytä olleen positiivisia vaikutuksia työllisyyteen. Ehkäpä ostovoiman pienentyminen on heijastusvaikutuksina jopa heikentänyt talouskasvua.

Harkinnanvaraisuus luo perheen sisäistä taloudellista eriarvoisuutta ja heikentää mielenterveyttä

Harkinnanvaraisuus tekee työttömän perheenjäsenistään tai muista kotitaloudessa asuvista henkilöistä riippuvaisiksi taloudellisesti. Tämä ei paranna jo valmiiksi työttömyydestä ahdistuneiden mielenterveyttä! Joudutaan kerjäläisiksi omassa kodissa, kuten nyt on laita työmarkkinatukea saavilla hyvin toimeentulevien talouksissa. Entäpä tilanne, jossa aikuinen lapsi asuu samassa taloudessa vanhemman luona? Olisi pakko muuttaa pois, mutta millä resursseilla työtön sen tekee? Ja miten velkaantuminen huomioidaan tässä tilanteessa?

Yleistukea täytyy korottaa ja kehittää työllisyyttä tukevaksi

Työttömien Keskusjärjestö vaatii, että yleistuen on riitettävä turvaamaan inhimillisen elämän edellytykset. Esitetty malli ei ole riittävä, koska usea työtön joutuu turvautumaan viimesijaiseksi tarkoitettuun toimeentulotukeen. Toimeentulotuki heikentää työnteon kannustimia.

Työttömien yksinhuoltajien perheiden toimeentulo täytyy turvata. Joko lapsilisiä pitää korottaa riittäviksi tai yleistukeen täytyy rakentaa lapsikorotus ja työttömille yksinhuoltajille on tarjottava töitä. Ei ole näiden työttömien lapsiperheiden tai tämän maan etu, etteivät perheiden tulot riitä elämiseen. Nuorten hyvinvointia mittaava nuorisbarometri kertoo, että nuoret kärsivät yhä laajemmin materiaalisesta puutteesta. Myös tulevaisuususkon keskimäärin heikentynyt. Tämä on hälyttävää kehitystä, jolla voi olla vaikutuksia sekä työllisyyteen, talouteen että sosiaali- ja terveyspalvelutarpeisiin yksilöllisen inhimillisen pahoinvoinnin lisäksi. <https://tietoanuurista.fi/wp-content/uploads/2025/04/nuorisobarometri-2024-FI-saavutettava-v2.pdf>

Yleistukeen on palautettava suojaosa, joka mahdollistaa nykyistä paremmin työttömien osa-aikaisen työllistymisen. Työttömyysturvan suojaosan poistumisesta on tullut paljon palautetta. Moni kokee, ettei osa-aikatyön vastaanottaminen tai hakeminen ole useasti enää kannattavaa.

Muita huomioita:

Työttömien Keskusjärjestö toteaa, että mahdollinen 30 kalenteripäivän harkinta-aika, jotta saa päätöksen yleistuesta on liian pitkä. Lakiesityksessä lukee: ”Hakemus on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Päätös yleistuesta on annettava viimeistään kolmantenakymmenentenä kalenteripäivänä hakemuksen saapumisesta.” Danske bankin selvityksen mukaan joka neljännes ei selviäisi yhtäkään kuukautta ilman tuloja. Lisäksi ”pienituloisista kotitalouksista 42 prosenttia ilmoitti pankin kyselyssä, ettei selviäisi edes yhtä kuukautta ilman tuloja. Osuus oli kolme prosenttiyksikköä suurempi kuin vastaavassa kyselyssä kolme vuotta aiemmin.” <https://yle.fi/a/74-20153067>

On hyvä, että ”Yleistukeen oikeutetulle henkilölle voidaan maksaa ilman päätöstä hänen hakemuksensa perusteella etuutta ennakkona. Ennakkoa voi olla maksettuna yhteensä enintään kahdelta kuukaudelta.” Missä tilanteissa näin toimitaan ja kuinka yleistä se on?

On tärkeä muistaa myös, että samaan aikaan, kun yleistukimallia luodaan, toimeentulotuen ehtoja kiristetään ja työttömien sanktioita kasvatetaan. Toimeentulotuen ehtojen kiristykset ja vaatimukset hakeutua ensisijaiselle yleistuelle, voivat johtaa siihen, että yhä sairaammat, työtä vailla olevat ihmiset, joutuvat hakeutumaan yleistuelle. Osa heistä ei välttämättä kykene sairautensa tai elämäntilanteensa vuoksi toimimaan vaatimusten mukaisesti. On todennäköistä, että sanktioiden määrä nousee. Nämä sanktiot taas alentavat toimeentulotukea 20 % tai 40 % tai 50 %, kuten hallitus esittää toimeentulotukea uudistavassa laissaan. Hallituksen tulee seurata ja tehdä mahdollisimman nopeasti korjausliikkeitä, mikäli sairaat tai muutoin tukea tarvitsevat ihmiset, putoavat näiden alennusmekanismien kautta alennetuille sosiaaliturvalle (kuten oletettavaa on). Alentamisenettelystä on suuri vaara muotoutua vamman tai sairauden perusteella rakenteellisesti syrjivä mekanismi.

-Työpaperi 18/2025, Perusturvan riittävyys 2023–2025, Hallituskauden väliarviointi, Susanna Mukkila, Joonas Ollonqvist & Jussi Tervola (18/2025)

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/151239/URN_ISBN_978-952-408-495-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtion nuorisoneuvosto:

<https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2025/04/nuorisobarometri-2024-FI-saavutettava-v2.pdf>

<https://yle.fi/a/74-20153067>

- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin**
 -
- **Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin**
 -
- **Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista**
 -
- **Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**
 -
- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**
 -
- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

-
- Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta
-
- Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta
-
- Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista
-
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta
-
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä
-
- Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista
-

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

-

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Muuta lausuttavaa

-

Haapakoski Jukka
Työttömien Keskusjärjestö ry